

1. Simontornyai kisdédóvók

1.1. Az óvoda hőskora és óvónői

1.1.1. Spindelbauer Anna óvónő

Simontornyán 1894 óta biztosan működik óvoda, s minden bizonnyal Spindelbauer Anna volt az első óvónő. Épülete nem lehetett másutt, mint az Óvoda utcában, hiszen róla kaphatta a nevét. 90 évig töltötte be funkcióját az épület, amikor is korszerűtlenné vált. Átalakították öregek napközi otthonává, majd az ezredfordulón magánlakássá (Zöld Lajosné lakása volt). Az új ház mögött még áll a régi óvodaépület is.

Az 1915. évi jegyzőkönyvből, a költségvetés tárgyalásánál derült ki, hogy Spindelbauer Anna óvónő akkor már 20 éve, 1894. július 1. óta állt a község alkalmazásában. Emiatt 200.- korona fizetés-kiegészítést kellett kapnia, s ezt állami segélyből kívánta megoldani a község vezetősége.¹

Egy 1912-es községi jegyzőkönyv arról ad hírt, hogy az 1912/1913. évre az óvónő teljes fizetése államsegélyből történt.² Az év végén megvizsgálták az óvodai számadást is az 1911/1912. évre vonatkozóan. Megállapították, hogy az óvodai díj bevételeinél hiányosság keletkezett „... *ami onnét származik, hogy a pécsi áll. gyermekmenhely kötelékébe tartozó gyermekek óvodíjat nem fizettek, egyébként pedig az óvodába oly szegény gyermekek járnak fel, hogy csak 1-2 korona óvodíjat lehet rájuk kivetni.*”³

1914-ben a községi óvónő, Spindelbauer Anna fizetése 1600.- korona volt, melyből 880.- korona államsegélyként érkezett.⁴

Az óvoda az 1919/1920. évben hiánnyal küszködött a drágaság miatt, továbbá „...*a dada fizetése emelve lett azonkívül az óvónőnek és dadának 800 kor. és 600 kor. drágassági pótlék állapítatott meg.*”⁵

1.1.2. Mohos Jánosné Böhm Aranka óvónő

A későbbi óvónő Böhm Aranka volt, aki Mohos János tanító úr második felesége lett. Miután az óvoda épületében volt az óvónői lakás, ott éltek sokáig.

Mohos Jánosné Böhm Aranka óvónő 1960-ban (vagy 1965-ben) egy iskolai találkozón.⁶

¹ TML – Képviselő-testületi közgyűlési jegyzőkönyv 1914.09.21.

² TML – Képviselő-testületi közgyűlési jegyzőkönyv 1912.10.19.

³ TML – Képviselő-testületi közgyűlési jegyzőkönyv 1912.12.07.

⁴ TML – Képviselő-testületi közgyűlési jegyzőkönyv 1914.07.06.

⁵ TML - Előjárósági tanácsulési jegyzőkönyvek 1919.11.16.

⁶ Fénykép Szapár Tibortól. Átemelve Tóthné Unghy Ilona: Simontornyai tanítók – tanárok emlékkönyve 26.o.

Kiss Margit visszaemlékezése szerint Mohos Jánosné Böhm Aranka nagyon szakszerűen végezte munkáját, a rábízott gyermekekkel mindig kedves, közvetlen jóindulatú volt. Aranka néni azokban az években fejezte be óvónői munkáját, s minket még ő is „tanított”, de már gyakorlóként Szarvas Mária (Csomós Andrásné)⁷ is dolgozott, így két óvó nénink is volt 1938 körül. Azokban az években volt dadus Gerebics Irénke – mindkét óvó néni mellett – ő felügyelt ránk, játszott velünk, előkészítette a társasjátékokat, a körjátékokat az udvaron, ő adta ki a raktárból – nekünk a homokozó vödöröket a falapátokkal, a fiúknak meg kantárt és ostort lovacsázáshoz.⁸ És karikát ütövel mindenkinek – ami azóta, sajnos, eltűnt a gyermekjátékok köréből. Télen, ha benti foglalkozások voltak, a nagyteremben is tudunk körjátékokat játszani, de néha bementünk a „munkaszobába”, ahol rajzoltunk, vagy kirakós játékokat játszottunk. Ezeket is mind tőle kaptuk, és neki kellett visszaadnunk rendben, épségben őket. Igyekezett mindig igazságot tenni köztünk. Szerettük Irénkét, akárcsak az óvó néniket, s ma is szívesen gondolunk vissza az ott töltött időre. Óvodai évei alatt Irénke nagyon jó barátságban volt Aranka néniékkal. Karácsonykor meg szokták őt hívni, sőt Mohos Jancsi bácsi leveleit is ő közvetítette Aranka néni felé és viszont, amikor még nem voltak házások.⁹

Óvodai csoport 1949-ben. Középen ül (ölében gyermekével) Csomós Andrásné Szarvas Mária óvónő. A képen a felső sorban → Király Lászlóné Sziládi (?) Margit, mellette a szőke kislány Németh Aranka, alatta húga, Németh Katalin, mellettük → Lukács Mária, ?, Patai Zoltán, ?, ?, Mária óvó néni, Jobbágy István, ?, Fazekas István, Horváth Irénke, Csapó néni dadus, fölöttük a Kisszékelyből bejáró (Gahó?) Rózsika, aki később óvónő lett. Harmadik sor → Bereczki Sándor, ?, Pénzes László, Bregovics Rozália, Németh György, Molnár Mária, az óvó néni kislánya után Hólik Mária, Márkus Mária, Beidek József, András Béla, ?, Hegyi Emma. Alatta lévő második sor → Ágoston Károly (?), Prell Erzsébet, Balázs Mária, Simon Erzsébet, Rózsás Ildikó, Keresztes László, Jancsly Árpád, ? (lehet, hogy a húga, Olga), Takács Gyula, Horváth Éva, Hólik Ilona, Lukács Ildikó, Jancsly Olga (?). Alsó sor → ?, Hermann fiú, Potári fiú, Kerekes Lajos, Kerekes Dániel, ?, ?, ?, ?, Vigh László, Potári kislány, Hermann fiú, Pintér Klára.¹⁰

⁷ Laki Dezsőné ny. gazdasági vezető kimutatása alapján Szarvas Mária 1936.07.01-től dolgozott gyakorlóként a simontornyai óvodában.

⁸ Terebesi István visszaemlékezése szerint az ő testvére a háború előtt 17-18 évesen dada volt Mohos Jánosné Böhm Aranka mellett

⁹ Átemelve Kiss Margit: Emlékezés-töredékek 1. kötetéből

¹⁰ Fénykép és névsor Szabó Lajosné Márkus Máriától.

1.1.3. Csomós Andrásné Szarvas Mária óvónő

Csomós Andrásné Szarvas Mária óvónő az 1950-es évek első felében.¹¹

Csomós Andrásné Szarvas Mária (Született: Törökbecse, 1916.03.17. Anyja neve: Csike Katalin) Óvónői oklevelét Budapesten 1936.06.25-én szerezte. 1937. január 1-jén állt munkába friss diplomával. Az első évben Mohos Jánosné Böhm Arankával dolgozott együtt, de ő hamarosan nyugdíjba vonult. Szarvas Mária egyedül maradt a dadussal, ők fogadták Simontornya valamennyi óvodába járó kisgyermekét. Eleinte Tóth Jánosné Gerebics Irén volt a segítsége, később Kubicza Istvánné Szerváczius Irén dolgozott vele, de munkatársa volt egy időben Kovács Jánosné Pintér Ilona óvónő is.¹²

Csomós Andrásné Szarvas Mária óvónő és Kubicza Istvánné Szerváczius Irén dajka az első óvoda udvarán az Óvoda utcában 1957 körül. A gyermekek guggoló sor → 1. Kuti Gyula, 5. Ódor István, 7. Mózes István. Első álló sor 7. Zsolnai Jutka, 9. Zsolnai Márta. Hátsó álló sorban Zsolnai Márta fölött Zsolnai Magdolna, mellette → Molnár László.¹³

Csomós Andrásné óvónő a gyermekek mögött. Évzáró ünnepély 1971-ben. Az óvónő előtt Szabó Edit áll.¹⁴

¹¹ Fénykép Csomós Andrásról. Csoportképből kivágva.

¹² Kiss Margit: Emlékezés-töredékek I. kötet 20-23.o.

¹³ Fénykép Csomós Andrásról. Átemelve Kiss Margit: Emlékezés-töredékek 1. kötet 23.o.

¹⁴ Fénykép Csomós Andrásról - Helytörténet Házában Csomós Andrásné Szarvas Mária emlékkönyvében, de több hasonló képet kaptam Szabó Lajosnéától is.

Foglalkozási terv.

A simontornyai községi kisdudovoda
heti és évi foglalkozási terve

Simontornya, 1946 október 24

Összeállította:
Szarvas Mária
községi orvos

Szarvas Mária
felügy. biz. elnöke.

Oktober

Vers	Dal	Mese	Munka	Játékostorona	Játék
Szerecsen és a 30 Tücsök	Lanc-lanc	Füvészek istene Október 31	Hajtogatás: Csak 	3 kis kalomac Bucmenet a szőlővel Páliváku mostulástól	3 kis kalomac vagy 3 Flintacso harcau műve Körjáték. Csak-lanc
Órrel	Biztos la- nyot a szőlő- töllel	A befőtt lorkenke A test kisoka Pöröka és a tarka	Rapareka: kőve 	Gyümölcsös mesecs Törökcsé Babahar	300 rida Bungonyu mesecs Embrijáték 300 a kalomac
Tömlel	Kopdal	Ős apa feleget A kisok és a lanc	Rapareka: kőve 	Kéla az erdőben harcau csaták Bucmenet a szőlővel	3000 mellett harcau fogorvosa Tömlel

.Szarvas Mária (Csomós Andrásné) által összeállított foglalkozási terv részletei. ¹⁵

¹⁵ Teljes terjedelmében megtekinthető a Helytörténet Házában Csomós Andrásné Szarvas Mária emlékkönyvében

Kiss Margit visszaemlékezése: Csomós Andrásné Szarvas Mária munkáját dicséri az a rengeteg fotó, melyet férje készített a közös játékokról, rendezvényekről, színdarabokról. Szívvel-lélekkel tanította a gyerekeket, s terjesztették a kultúrát egy olyan időszakban, amikor a mainál még sokkal kevesebb segédeszköz állt az óvónók rendelkezésére, s az óvoda zsúfolva volt gyerekekkel.¹⁶

Szarvas Mária 1950-ben ment férjhez Csomós Andrásához, s pár év múlva már két kislányuk, Marika és Kati is óvodájába járt. De generációk mondhatják első „tanítójuknak” Mária nénit, hiszen még az én korosztályom is járt hozzá óvodába, de iskolás, sőt felnőtt koromban is szívesen hallgattam a kerteken áthallatszó énekeket, csoportos játékokat, néha még hegedűszót is. Mária néni munkájának és családjának élő, szorgalmas, becsületes, jólelkű ember volt, mint ahogy férje is. Mindketten eljártak a vasárnap reggeli misére, még a legnehezebb években is.¹⁷

A munkáltató neve (cége) és székhelye	A munka		v á l l a l ó			A bejegyzés igazolása
	munkába lépésének napja	munkaköre (foglalkozása)	bérléscor	kilépéscor	munkéből kilépésének napja	
Községi Tanács V.B. Simonfornyó 	1937. szept. 1. 1950. okt. 28.	óvónő helyettes óvónő	504/3. 2.710,-	1971. augusztus 31.		
Áll. Lak. és Gáz. Gondnoksága Vek Boltján 	1975. apr. 1.	helyettes óvónő helyettes óvónő	2.660,- 2.660,-	1975. jún. 30.		

Csomós Andrásné Szarvas Mária fennmaradt munkakönyve arról tanúskodik, hogy 1937. szeptember 1-jén lépett munkába (ill. arról is, hogy a munkakönyv bevezetése 1950. október 28-án történt), és innen ment nyugdíjba 1971. augusztus 31-én, 55 éves korában. További két alkalommal (félévre, ill. 3 hónapra) még helyettes óvónőként „beugrott” dolgozni a nyugdíja mellett. A megérdemelt pihenésnek nem tudott sokáig örülni, 1986-ban elhunyt.

¹⁶ Munkájáról szóló fényképek, dokumentumok a Helytörténet Házában Csomós Andrásné Szarvas Mária emlékkönyvében láthatók

¹⁷ Átemelve Kiss Margit: Emlékezés-töredékek 1. kötet 24.o.

Csomós Andrásné családjával és barátaival
→ Varga Sára (?). Mohos János ny. tanító
úr, Csomós Marika, Varga Andor
(mézeskalács bábos), Csomós András. Elöl
Csomós Katika és édesanyja, Csomós
Andrásné.¹⁸

Az óvoda úti óvoda belső udvara – Csomós
Andrásné Szarvas Mária óvodája.¹⁹

Csomós Andrásné óvónő a paraván
mögött. A fenti képen a hozzátartozók
esernyővel nézik a műsort, itt legtöbb
gyermeken kardigán látható, így minden
bizonytal rossz időt fogtak ki az évszázó
ünnepélyre.²⁰

¹⁸ Fénykép Csomós Andrásról - Helytörténet Házában Csomós Andrásné Szarvas Mária emlékkönyvében. Átemelve Kiss Margit: Emlékezés-törödékek 1. kötetéből

¹⁹ Fénykép Csomós Andrásról - Helytörténet Házában Csomós Andrásné Szarvas Mária emlékkönyvében

²⁰ Fénykép Csomós Andrásról - Helytörténet Házában Csomós Andrásné Szarvas Mária emlékkönyvében

Egy másik visszaemlékező szerint az 1950-es évek elején a dajka egy kisszékelyi fekete göndör hajú hölgy volt, s Rózsikának hívták. Ugyancsak ő emlékezett úgy az óvoda udvarára, hogy hátul volt egy pici és egy nagyobb medence, melyből később homokozó lett. Bádog csajkából ették az ebédet, és vályúszerű volt a kézmosó.

Egy 1965. október 13-iki keltezésű levélben olvasható, hogy a simontornyai óvónők közül Csomós Andrásné, Kovács Jánosné és Smigura Józsefné szemléltetőeszközöket készítő munkaközösséget alakítottak.²¹

Fennmaradt a vezető óvónő több fejlesztési terve²² és az előzőekben bemutatott nagyon mives foglalkozási terve is.²³ Az 1966/1967. tanév fejlesztési tervéből megtudhatjuk, hogy az Óvoda úti óvoda **„mivel öreg, korszerűtlen, így semmit nem akarnak rá költeni. Minden rossz állapotban van. Pl. a kályhánk, ami csak a fal összecsukásával melegíti be a termet, szét akar dűlni. Egy új kályháért kell harcolnom. A folyosót is fűteni kellene, de nincs kémény, és így nem lehet. A gyermekek a hidegben, hideg cipőt és kabátot vesznek fel, ide kéményért és egy kályháért kell harcolnom. A kis terembe is egy kémény és kályha kellene, hogy télen is szétválaszthassam a csoportokat. ... A teremben a szőnyegek rosszak, régiiek, új kellene... Sajnos udvarunk is kicsi, rossz beosztású, kevés rögzített játékra van hely...”**

Az 1967/1968. tanév fejlesztési tervéből láthatjuk, hogy nagy nehezen, de kaptak egy új kályhát. Emellett a pénz is gyűlt, így a vezető óvónő bízott abban, hogy új szőnyeget is vehet. Az udvari játékok tekintetében is bizakodó volt: **„Nagy méretű udvari játékokat készítettünk a helyi vállalatokkal. Autó, körhinta, tornaállvány. A szülőktől kis söprűket, hólapátokat kérek.”** Saját munkájáról így írt: **„Az óvoda szertárát állandóan bővítem. Rendszeresen készítek a dajka segítségével didaktikai szemléltető eszközöket. ... Évente 4-szer a másik két óvodával közös nevelési értekezletet tartok. Minden negyedévben a dajkával munkatársi értekezletet tartok.”** Az egyik közös nevelési értekezletről fennmaradt a jegyzőkönyv is, ahol Csomós Andrásné felvázolta az év feladatait, utána a hozzászólásokban Böröczk Aladárné a Nőtanácsal felvett kapcsolatról, Smigura Józsefné az óvoda és iskola közötti kapcsolatról, Kovács Jánosné a barkácsoló munkaközösségről beszélt. Tóth Éva pedig segítséget kért a munkájához.

Csomós Andrásné óvónő a paraván mögött. 1970/1971. tanév évváró ünnepélye az Óvoda úti óvodában. Az óvónő Csomós Andrásné a paraván mögött áll, a szereplő kisfiú középen Csapó Róbert, a jobbszélen áll (félíg takarásban) Torma József. A paraván előtt a hátsó sorban az óvónőhöz közeli legnagyobb fiú Tauker Péter.²⁴

²¹ Óvodai irattár anyaga

²² Óvodai irattár anyaga

²³ Megtekinthető a Helytörténet házában

²⁴ Fényképezte Csapó János

Csomós Andrásné óvónő a paraván mögött. Ugyanazon az ünnepélyen készült másik fényképen jól látható, hogy az óvoda épülete mennyire tönkrement. A következő tanévet nem véletlenül kezdték a református templom melletti épületben.²⁵

Csomós Andrásné
Szarvas Mária
óvónő búcsúztatója
az 1971. évi
tanévvégi
ünnepélyen. Hátul a
gyermeket Hamar
Józsefné óvónő
segítette. A
nyugdíjba vonuló
óvónő a könnyeit
törölgeti.²⁶

²⁵ Fénykép Torma Józseftől

²⁶ Fénykép Csomós Andrásról - Helytörténet Házában Csomós Andrásné Szarvas Mária emlékkönyvében

Fénykép a búcsúzásról. ²⁷ „Az óvoda záróünnepélyén meleg szeretettel búcsúztak a szülők és gyermekek a nyugalomba vonuló Csomós Andrásné kartársnőtől.” ²⁸

Fénykép a búcsúzásról. ²⁹

Fénykép a búcsúzásról. ³⁰

²⁷ Fénykép Csomós Andrástól - Helytörténet Házában Csomós Andrásné Szarvas Mária emlékkönyvében

²⁸ TML - Tanácsülés jegyzőkönyvei – Zsigmond Tiborné igazgató beszámolója az 1970/1971. tanévről.

²⁹ Fénykép Csomós Andrástól - Helytörténet Házában Csomós Andrásné Szarvas Mária emlékkönyvében

³⁰ Fénykép Csomós Andrástól - Helytörténet Házában Csomós Andrásné Szarvas Mária emlékkönyvében

Az 1968/1969. tanév munkatervét még ő állította össze, ekkor néhány hétig mellette dolgozott Fehérvári Andrásné Prell Erzsébet (hajdani óvodása) is. 1970-ben még működött az Óvoda úti óvoda,³¹ de az 1971/1972. tanév már a református templom melletti óvodában kezdődött, s ott már Hamar Józsefné vette át az irányítást. Csomós Andrásné ekkor vonult nyugdíjba, még néhány évet Simontornyán éltek, be-besegített az óvoda munkájába is, de 1975-1976 körül elköltözött Simontornyáról családjával együtt. Kapinyáné Sziládi Erzsébet óvónő elmondta, annyira szerette Mária nénit, hogy miatta akart később óvónő lenni.

„A gyermeklétszám emelkedett, a Községi Óvoda szűk befogadóképessége miatt nagy szükség volt a község Sió bal parti oldalán óvodára”,³² de természetesen 1971-ig nem szűnt meg a régi Óvoda úti óvoda sem, ill. annak bezárásakor azonnal megnyitotta kapuit a református templom melletti óvoda.

A Sió bal partján felépített óvoda, a Mészáros úti óvoda,³³ vezető óvónője Böröczk Aladárné volt. Az 1939-es költségvetésbe óvodaépítésre 16.000.- pengőt, az új óvoda beruházási költségeire 1.000.- pengőt állították be.³⁴ 1940-ben egy alispáni és belügyminiszteri vizsgálat miatt módosítani kellett a II. sz. óvoda építési költségvetését. Még 19.000.- pengővel meg kellett toldania a községnek.³⁵ Míg az I. sz. óvoda (Óvoda úti óvoda) napközi otthonos volt étkeztetéssel, addig a II. sz. óvoda (Mészáros utcai óvoda) étkezés nélkül működött. **„... ennek nyári napközi otthonos óvodává történő átalakítását a népi szervek sürgetésére ...”** meg kellett oldani

- pancsoló (fürdő) létesítésével,
- konyha létesítésével,
- takaréktűzhely beállításával,
- a gyermekek pihenéséhez gyékényponyvák beszerzésével,
- a konyha részére edények beszerzésével,
- a konyhai bútorok beszerzésével.³⁶

1953-ban elrendelték, hogy legyen étkezés mindkét óvodában egész évben, és biztosítottak hozzá plusz egy dajkát.³⁷ Egy hajdani óvodás visszaemlékezése szerint is a Mészáros utcai óvodába tízórait, tányért és kanalat is kellett vinni. Egy másik visszaemlékező szerint a másik óvodába is ugyanígy vitték a tízórait.³⁸

1954-ig az óvodák 9-15 óra között voltak nyitva, ekkor elhatározták, hogy ezután 6-18-ig lesz nyitva az intézmény, és háromszori étkezést biztosítanak a gyermekeknek.³⁹

³¹ Torma József visszaemlékezése alapján

³² Böröczk Aladárné óvónő leírása alapján.

³³ A Simontornyai Közgyűlés 1937.01.29-i jegyzőkönyve szerint eredetileg a Fő utca és az Erzsébet tér között elterülő háromszög valamelyik telkére akarták építeni. Végül 1937 nyarán özv. Csikesz Béláné Mészáros utcai ingatlanját vásárolták meg óvoda számára.

³⁴ TML - Közgyűlési jegyzőkönyv 1939.07.21.

³⁵ TML - Közgyűlési jegyzőkönyv 1940.06.28.

³⁶ TML - Közgyűlési jegyzőkönyv 1949.06.26.

³⁷ TML – Tanácsülés jegyzőkönyve 1953.01.15.

³⁸ Vargáné Derr Irén visszaemlékezése alapján

³⁹ TML - Tanácsülés jegyzőkönyve 1953.04.10.